

Van ei tot kogel

Het leven van een paar grauwe ganzen

Veel boeren ondervinden overlast van de grote populatie ganzen. Door onderzoek naar individuele ganzen, hoopt SOVON een bijdrage te leveren aan de oplossing. Een verslag van het leven van een succesvol ganzenpaar.

Tekst Berend Voslamber Beeld Mark Kras (ganzen vrijstaand)

Al vijftien jaar doe ik in de Ooijpolder bij Nijmegen onderzoek aan broedende grauwe ganzen. Met dit onderzoek proberen we inzicht te krijgen in welke factoren van invloed zijn op de grootte van een grauwe ganzenpopulatie. In de Ooijpolder hebben we inmiddels ruim 850 vogels met afleesbare groene halsbanden en/of groene pootringen gemerkt. Veel van deze vogels zijn voor mij oude bekenden geworden. Sommige heb ik al bijna duizend keer gezien en daardoor is er veel bekend over hun leven. Hier wil ik de levensloop van één paar beschrijven. Van dit paar werd het mannetje in het eerste onderzoeksjaar geringd als volwassen vogel met jongen.

OMZWERVINGEN

Mannetje JBE werd in de Ooijpolder bij onze eerste vangactie op 7 juni 1997 gevangen en geringd met een halsband. Hij was toen al volwassen en had drie jongen. Dat betekent dat hij op dat moment tenminste vier jaar oud was. Zijn vrouwtje ving we die dag niet. Het duurde tot 14 juni 2003 voordat we haar te pakken hadden en konden ringen

ZELF WAARNEMINGEN DOORGEVEN

Op het gebied van doorgeven van waarnemingen is recent veel veranderd. Nog niet zo heel lang geleden gebeurde dit door een briefje of e-mail te sturen naar de ringer. Sinds een paar jaar is daar verandering in gekomen met het verschijnen van een website (www.geese.org) waarop ganzenwaarnemingen kunnen worden ingevoerd.

Nadat je bent aangemeld kun je op deze site waarnemingen invoeren, waarbij naast code, datum ook de exacte plek kan worden aangegeven via een google.maps kaart. Na het invoeren kan men de ringgegevens evenals de overige waarnemingen van de betreffende vogel(s) direct bekijken. Deze staan niet alleen in een tabel, maar ook op kaart. Je hebt met dit systeem als het ware 'eigen ganzen', waarvan je ook later kan bekijken waar ze zijn waargenomen.

Het ganzenpaar JBE en JSN in betere tijden. Beeld Berend Voslamber.

met de halsband JSN. Omdat JBE we nooit zonder vrouwtje zagen, kunnen we ervan uitgaan dat hij al die tijd gepaard is geweest met de vogel die later onder de onpersoonlijke code JSN ingeschreven werd.

In totaal werd het geringde paar ongeveer 820 keer gezien. Over het algemeen verbleven deze vogels in de directe omgeving van de ringplek, maar soms gunden ze zichzelf een uitstapje. Zo zaten ze op 22 augustus 1999 kortstondig in Meinerswijk bij Arnhem en op 2 november 2004 bij het Koningsven ten oosten van Milsbeek.

BROEDSUCCES

In bijna alle jaren heeft het vrouwtje van JBE gebroed op een vaste plek in de Ooijpolder. In het eerste jaar bracht het paar drie jongen groot die allemaal geringd werden. In de volgende jaren was het broedsucces zeer wisselend. Soms werd wel lange tijd gebroed, maar dan kwamen de eieren niet uit of stierven de jongen al vroeg. In andere

jaren kwamen bijna alle eieren uit en vloog ook een groot deel van de jongen uit.

In totaal heeft het paar in de onderzoeksperiode minstens 110 eieren gelegd. Minstens, omdat we in drie jaren het nest niet gevonden hebben, terwijl er wel gebroed werd. Als we het gemiddelde berekenen over alle jaren waarin het nest gevonden werd komen we op ruim negen eieren per jaar. Nu zou je zeggen dat is veel, maar wat gebeurde er met al die eieren? De meeste werden niets, de ruim negen eieren waren gemiddeld slechts goed voor anderhalve vliegvlugge vogel. Dit paar bracht in totaal 21 jongen groot.

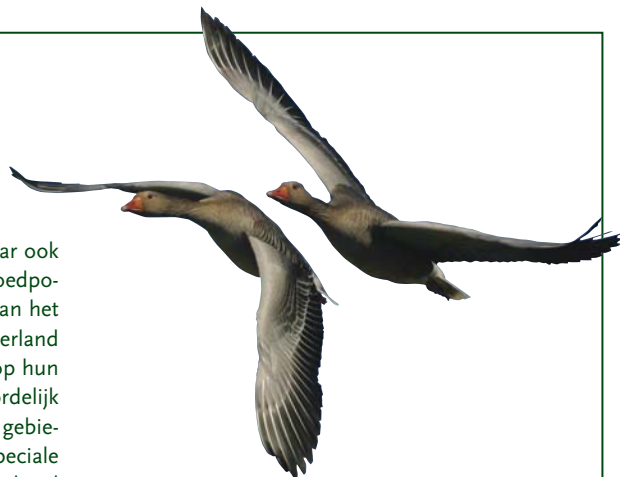
WEDUWNAAR

Het laatste jaar waarvan er gegevens zijn over dit paar is 2011. Het paar werd in het voorjaar baltsend en parend gezien in de omgeving van de broedplek, maar heeft vermoedelijk niet gebroed. En evenals in 2005 en 2009 waren de vogels in het broedseizoen niet in de directe omgeving aanwezig.

GRAUWE GANZENONDERZOEK VAN SOVON

In de zestiger jaren was de grauwe gans in Nederland niet alleen een erg zeldzame, maar ook een welkome broedvogel. Plaatselijk werd de soort zelfs uitgezet in een poging een broedpopulatie te laten ontstaan. Sinds de jaren zeventig is er sprake van een snelle toename van het aantal paren en is het zelfs één van de snelst toenemende broedvogelsoorten in Nederland geweest. Boeren, die steeds meer geconfronteerd worden met overzomerende ganzen op hun land, stellen de natuurorganisaties die de broedgebieden beheren juridisch verantwoordelijk voor het verlies van gewas. Onder druk van de huidige wetgeving wordt daardoor in veel gebieden ingegrepen met populatiebeperkende maatregelen zoals legsels vernietigen en speciale afschotvergunningen. Dit gebeurt op basis van regionale regelgeving, terwijl nog weinig bekend is van de landelijke situatie. Dat is één van de redenen waarom we in 1990 begonnen zijn met het halsbanden van grauwe ganzen in de Nederlandse broedvogelpopulatie.

bron: www.sovon.nl

Afschot of legsels vernietigen zijn toegestaan onder de huidige wetgeving. Beeld Fotolia.com

Er is nog een waarneming van het paar op 2 augustus. Dit is echter de laatste waarneming die we zullen krijgen, want vlak daarna is het vrouwtje JSN geschoten. JBE is inmiddels zijn halsband kwijtgeraakt doordat er een stuk uitgeschoten is. Hij is nog wel in leven en herkenbaar aan zijn pootring die zo nu en dan af te lezen is. JBE is vanaf het moment dat JSN dood is weduwnaar en lijkt zo te zien geen zin te hebben in een nieuw liefdesavontuur.

Hiermee is een einde gekomen aan het verhaal van één van de succesvolste paren uit het onderzoek. Veel vogels blijken tijdens hun leven slechts één keer te broeden, en er zijn er zelfs verscheidene die nooit tot broeden overgaan. Paar JBE x JSN broedde bijna elk jaar.

Is hiermee hun verhaal nu voorbij? Niet helemaal. Het lukte ons namelijk om tien van de jongen die het paar kreeg te ringen. Ook van deze geringde jongen verzamelen we gegevens over broedsucces en levensloop.

Terwijl ik dit opschrijf is nog de helft van de geringde jongen in leven.

GEWEERSCHOTEN

Ik hoop met bovenstaande een beetje inzicht gegeven te hebben in het leven van een ganzenpaar. Zoals gezegd, dit was één van de meest succesvolle paren in het onderzoeksgebied. In totaal leverde 16% van de eieren een vliegvlugge gans op. Dit ligt ver boven het gemiddelde voor de gehele populatie.

Gelukkig wisten JBE en JSN lange tijd te ontsnappen aan de dodelijke geweerschoten, die ook in de Ooijpolder regelmatig te horen zijn. Nadat het vrouwtje geschoten is, is het mannetje al ongeveer een half jaar alleen. Veel vogels die minder lang bij elkaar zijn en hun partner kwijtraken hebben vaak binnen korte tijd een nieuwe partner gevonden. Bij ganzenparen die lang samen geweest zijn is het niets bijzonders dat de overblijvende vogel alleen blijft of zelfs na enige tijd sterft van verdriet.

Dit soort verdriet is inmiddels algemeen goed in ons land waar duizenden zo niet tienduizenden ganzen geschoten dan wel vergast worden. Buiten de weduwe-weduwnaar gans lijkt slechts een enkele bezorgde ganzenonderzoeker zich daar iets van aan trekken. 🍃

Berend Voslamber is werkzaam bij SOVON, berend.voslamber@sovon.nl

LITERATUUR

Dutch Greylag Geese Anser anser: migrants or residents? Ornis Svecica. Als pdf te verkrijgen bij de auteur.